

Sobre el mot «guió» i derivats

Lluís Marquet

El mot *guió*, recollit en tots els diccionaris catalans, és comú a totes les llengües romàniques. Significa pròpiament «Petit estendard d'una comunitat, confraria, etc., que en una processó fa de guia». Les equivalències són: fr./occ. *guidon*, cast. *guión*, it. *guidone*, port. *guião* (en anglès hi ha *guidon*, pres del provençal). Es tracta d'un derivat del mot *guia*, comú a totes les llengües (cast. *guía*, fr. *guide*, it. *guida*, port. *guia*, ang. *guide*). Ara bé, quant a l'etimologia del derivat *guió*, els diccionaris diuen coses sorprenents. Com a derivat de *guia* en català li correspon un sentit diminutiu, però en castellà *guión* només pot tenir un significat augmentatiu. La mateixa divergència es presenta entre el mot francès i l'italià. Els diccionaris d'aquestes llengües no aclareixen gens aquest punt. Així, hi ha diccionaris italians que afirmen que *guidone* és pres del francès *guidon*, mentre que, segons els diccionaris francesos, *guidon* és pres de l'italià *guidone*. Diferentment, el diccionari Garzanti diu que *guidone* és pres del provençal *guidon*. Prescindint d'aquestes divergències, a nosaltres ens interessa el comentari que Coromines fa en el seu *Diccionari etimològic i complementari*; en el qual diu que *guió* és «un mot poc estès en català (cf. fr. ant. *guion*, cast. *guión*, on restà o fou sempre més viu, en cat. potser fou sempre un terme manllevat o calcat del baix llatí gallicà)».

Ara bé, al marge del significat anterior, hi ha uns usos moderns del mot *guió* en català que no té cap més llengua que el castellà. Vegem-los tot seguit.

Tenim en primer lloc l'ús ben habitual del mot *guió* en el camp tipogràfic. Però cal observar que en aquest sentit les diferents llengües, llevat del castellà, recorren a solucions diferents. Com a signe emprat en els incisos, en els diàlegs, etc., les equivalències del mot *guió* són: cast. *guión*, fr. *tiret*, it. *lineetta*, port. *travessão*, ang. *dash*.

No hem trobat cap explicació de l'ús tipogràfic del mot *guión* en castellà. Cal

observar, però, que el francès fa servir en tipografia el terme *guidon de renvoi* per a indicar el lloc en un text on cal intercalar un fragment escrit a part; és un ús que té una certa lògica, perquè és un signe que fa de «guia» i indica on cal afegir el text. Hi ha encara un altre ús del mot *guidon*, el qual, posat en un punt d'una partitura musical, indica anàlogament que cal afegir-hi un fragment. Aquest *guidon* consisteix en una ratlla horitzontal. A partir d'aquest ús tipogràfic del mot en francès, el castellà el podria haver adoptat i podia haver-ne generalitzat l'ús com a signe per a indicar el punt on comença un diàleg, partint de la idea que, d'alguna manera, el signe fa de «guia». I després, emprar-lo també en els mots compostos i fins i tot per a partir paraules a final de ratlla, malgrat que aquí no es veu per enlloc la idea de «guia». El francès, però, no ho ha fet així i ha adoptat unes altres solucions. Direm, de passada, que en aquesta llengua *guidon* designa també el «manillar d'una bicicleta» i el «punt de mira d'una arma de foc».

En català hem copiat del castellà l'ús d'aquest mot i emprem *guió* com a signe tipogràfic. Però tenim, a més, el derivat *guionet*. Inicialment es feia servir generalment el mot *guió*, a imitació del castellà, però fou amb motiu de les campanyes ortogràfiques de finals del segle XIX a favor d'usar-lo en diversos casos (en certs mots compostos, en les combinacions de verb i pronoms febles, etc.) que es generalitzà en català el nom de *guionet*, pel fet que es tracta d'un signe més curt que el *guió*, que en general és un «guió llarg». Però per a aquest ús, només el castellà fa servir *guión*; les altres llengües adopten unes altres solucions: fr. *trait d'union*, it. *trattino*, port. *traço de união* / *hifen*, occ. *junhent*, ang. *hyphen*.

De tota manera, malgrat que tot fa pensar que es tracta de calcs del castellà que es podien haver evitat, cal reconèixer que els mots *guió* i *guionet* com a signes tipogràfics han estat llar-

gament emprats en català des de fa temps i figuren en tots els diccionaris catalans. Però, diferentment, hi ha dos altres usos moderns del mot *guió*, no recollits en el Fabra ni tampoc en el DCVB, que no ens semblen gens genuïns i que caldria rebutjar.

En primer lloc, tenim l'ús de *guió* per a referir-nos a una descripció succinta d'un text més llarg, com en el cas d'una conferència, un discurs, un parlament, un article, una exposició en una classe, etc., accepció del mot que fou acceptada en la GEC. Però en tots aquests casos les diferents llengües, a diferència del castellà *guión*, usen *schema*. Per tant, en català en podem dir, anàlogament, *esquema*.

En segon lloc, hi ha un ús molt recent del mot *guió* en cinema, radio, televisió, etc., per a referir-se a l'argument de l'obra. Es tracta d'un calc del castellà *guión*, mentre que els equivalents en les diferents llengües són: fr. *scénario*, it. *soggetto/scenario/sceneggiatura*, ang. *script*. Malgrat que en aquest sentit figura en la GEC i en el DIEC, caldria trobar un mot escaient per al català en lloc de *guió*, que no té cap solta.

Sobre aquest darrer ús de *guió* en català, cal remarcar les observacions molt encertades que fan dos autors de diccionaris. Manel Franquesa en el *Diccionari de sinònims* (1971), en l'entrada *guió* diu: «en el sentit d'argument d'un film és barbarisme»¹. I Lluís Creixell, en el seu *Diccionari bàsic francès-català*, Universitat de Perpinyà, 1989, diu que *guió* com a traducció de *scénario* és un castellanisme i afegeix: «el sentit de *guió* (= étendard) en cat. DGLC no es presta gens al de *scénario* si no és per mimetisme».

Sembla clar, doncs, que aquests dos darrers usos de *guió* en català són deguts exclusivament al calc i no creiem que siguin acceptables. ♦

1. Aquest passatge ha estat inexplicablement suprimit en la nova edició d'aquest diccionari (1998).